

KS. DAWID GALANCIAK

Łasin

ORCID: 0000-0002-0113-2756

Historia parafii i kult św. Józefa w kościołach stacyjnych Roku Świętego Józefa w diecezji toruńskiej

DOI: doi.org/10.26142/stgd-2021-010

Streszczenie: Ustanowiony przez papieża Franciszka Rok Świętego Józefa jest okazją do pogłębienia relacji ze Świętym oraz ożywienia nabożeństwa ku Jego czci przez wspólnotę Kościoła. Jednym z wymiarów poznawania św. Józefa jest także studium historii kultu oraz nawiedzenie kościołów stacyjnych wyznaczonych przez biskupa w każdej diecezji. W diecezji toruńskiej świątyniami tymi są parafie w Chełmnie, Grudziądzu – Mniszku, Toruniu i Turznicach. Artykuł stanowi dokumentację wydarzeń związanych z przeżywaniem Roku Świętego Józefa w tych wspólnotach, przybliża historię poszczególnych parafii i kultu ich Patrona, opisuje istniejące w parafiach wspólnoty wiernych związane z osobą św. Józefa. Omówione zostały również wizerunki św. Józefa z poszczególnych kościołów stacyjnych.

Słowa kluczowe: Rok Świętego Józefa, kult św. Józefa, parafia św. Józefa w Chełmnie, parafia św. Józefa Grudziądzu – Mniszku, parafia św. Józefa Toruniu, parafia św. Józefa Turznicach

The History of the Parishes and Cult of St. Joseph at Station Churches in the Year of St. Joseph in the Roman Catholic Diocese of Toruń

Abstract: The year of St. Joseph, declared by Pope Francis, is an opportunity for the faithful to deepen their relationship with the Saint and, as the community of the Church, to give new life to devotions in His honor. One of the ways of getting to know St. Joseph is to study the history of the cult and visit the station churches declared by the Bishop of each diocese. In the Roman Catholic Diocese of Toruń, the station churches are in Chelmnno, Grudziadz –

Mniszek, Torun and Turznice. The article documents events connected with the celebration of the year of St. Joseph within the discussed communities. Moreover, it gives a brief glimpse of the history of particular parishes and the cult of their patron. It also describes parish groups connected with St Joseph and presents the image of St. Joseph in particular station churches.

Keywords: year of St. Joseph, cult of St. Joseph, Parish of St Joseph – Chelмно, Grudziadz – Mniszek, Torun, Turznice

Wprowadzenie

Rok jubileuszowy poświęcony szczególnej czci i obecności św. Józefa w Kościele powszechnym oraz ustanowienie w związku z tym przez biskupów diecezjalnych niektórych świątyń, jako kościołów stacyjnych jest okazją do tego, aby z jednej strony poznać historię własnej diecezji i jej kościołów, a z drugiej strony stanowi wezwanie do ożywienia i praktykowania kultu św. Józefa. Obrazy i ołtarze ku czci św. Józefa, a przede wszystkim świątynie, których jest patronem, to niemi świadkowie wiary naszych przodków, którzy z ufnością we wstawiennictwo Józefa byli ich fundatorami, powierzali Mu swoje sprawy, doznając wielu łask. One wołają do współczesnych: nie zapominaj o Józefie, idź do Niego, powierz Mu swe życie, On będzie działał¹. Niniejszy artykuł wpisuje się w to nieme wołanie. Czytelnikowi zostanie zaprezentowana historia poszczególnych kościołów stacyjnych w diecezji toruńskiej, różnorodność podejmowanych praktyk pobożnościowych w poszczególnych wspólnotach parafialnych oraz inicjatywy duszpasterskie o charakterze cyklicznym i wynikające z przeżywania Roku Świętego Józefa. Jednocześnie artykuł jest wkładem autora w opis współczesnych form kultu św. Józefa jako patrona samodzielnych obiektów sakralnych. Udokumentowanie tych działań jest konieczne, bo jak podkreśla W. Rozykowski, mimo że na przestrzeni wieków spotykamy różne przejawy kultu św. Józefa, których dynamizm widoczny jest od XVI wieku, to choć Święty jest samodzielnym patronem świątyń, nadal istnieje fragmentaryczność badań nad tym zagadnieniem. Znacznie większym zainteresowaniem jako patronowie kościołów na terenie diecezji toruńskiej cieszyli się: Najświętsza Maryja Panna, św. Mikołaj czy św. Jan (zarówno Chrzcziciel, jak i Ewangelista). Święty Józef czy to sam, czy razem z Maryją i Jezusem jako Święta Rodzina był w wielu świątyniach wybierany na patrona ołtarzy bocznych².

¹ D. Galanciak, *Kult św. Józefa na podstawie współczesnych modlitewników*, „Symposium” 1 (2021), s. 205.

² W. Rozykowski, *Św. Józef patron kościołów i kaplic na terenie diecezji toruńskiej*, „Kaliskie Studia Teologiczne” 2007, s. 143-147.

1. Kościoły stacyjne diecezji toruńskiej w Roku Świętego Józefa

Odpowiadając na prośbę papieża Franciszka, który ustanowił Rok Świętego Józefa z okazji 150. rocznicy wyboru Świętego na patrona Kościoła powszechnego, biskup toruński Wiesław Śmigiel w *Dekrecie o Roku Świętego Józefa w diecezji toruńskiej* kościołami stacyjnymi ustanowił świątynie parafialne pod wezwaniem św. Józefa w następujących miejscowościach: Chełmno, Grudziądz – Mniszek, Toruń, Turznice. Jednocześnie poza wskazaniem Stolicy Apostolskiej na rok jubileuszowy Biskup pisze: „Ponadto zachęcam do uważnej lektury Listu Apostolskiego papieża Franciszka *Patris corde* oraz proszę, by w każdą środę, w Roku Świętego Józefa, w kościołach i kaplicach w diecezji toruńskiej była odmawiana *Litania do św. Józefa*. Niech Rok Świętego Józefa stanie się czasem modlitwy za Kościół, diecezję, parafię i rodziny. Prośmy św. Józefa o łaskę nad łaskami: o nasze nawrócenie”³.

Należy zauważyć, że wszystkie kościoły stacyjne diecezji toruńskiej są kościołami współczesnymi, wpisującymi się w najnowszą historię zarówno kraju, jaki i Kościoła diecezjalnego. Poza wspomnianymi i omawianymi w artykule kościołami stacyjnymi, św. Józef Robotnik jest na terenie diecezji toruńskiej również patronem kościołów w miejscowości: Trzebczyk – filia parafii Wniebowzięcia NMP w Trzebczu Szlacheckim i Elgiszewo – filia parafii św. Bartłomieja w Chełmoniu⁴. Ponadto w trzech przypadkach św. Józef jest patronem kaplic lub domów zakonnych. Są to:

- kaplica zakonna poświęcona św. Józefowi w Zgromadzeniu Sióstr Elżbietanek przy ul. Bydgoskiej 5 w Grudziądzu,
- kaplica pod wezwaniem Świętej Rodziny w Zgromadzeniu Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny w Chełmnie,
- dom zakony i kaplica Sióstr Karmelitanek Bosych w Łasinie pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy i św. Józefa.

2. Historia kościoła św. Józefa w Chełmnie

Parafią św. Józefa w Chełmnie opiekują się pallotyni, którzy przybyli do miasta w 1929 roku i osiedlili się w parterowym domu przy ul. Kościuszki. Zamiarem zakonników było wybudowanie szkoły, dlatego odrzucili propozycję bp. Okoniewskiego, by objęli konwikt albo kościół Świętego Ducha. W marcu 1930 roku przenieśli się do domu przy ul. Dworcowej 24. We wrześniu 1931 r.

³ W. Śmigiel, *Dekret o Roku Świętego Józefa w diecezji toruńskiej*, <https://diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4101/dekret-biskupa-torunskiego-na-rok-sw-jozefa> [03.09.2021].

⁴ J. Kalinowski (red.), *Diecezja toruńska 2018. Struktura i duchowieństwo*, Toruń 2018, s. 216-217, 360-361.

otwarto Małe Seminarium Świętego Józefa. Następnie wybudowano w ogrodzie nowy gmach z salami wykładowymi, zapleczem naukowym i internatem – w 1937 roku w budynku zamieszkali uczniowie. Na czas okupacji hitlerowskiej szkoła została zamknięta, a pallotynów z domu wysiedlono, kilku z nich zamordowano. Mimo to ojcowie nie uciekli z Chełmna – mieszkali w prywatnych domach i posługiwali kościołach, gdzie brakowało księży. Dom zakonny Niemcy zamienili na swoją siedzibę, z kaplicy uczyniono salę teatralno – taneczną. Ponowne otwarcie kaplicy nastąpiło w styczniu 1945 r. wraz z powrotem zakonników do domu (odtąd już była to ul. Dworcowa 38). Parafia św. Józefa w Chełmnie została erygowana 21.12.1946 przez bp. Kazimierza Kowalskiego, wówczas istniejącą kaplicę podniesiono do rangi kościoła parafialnego⁵. Obecnie kościół św. Józefa w Chełmnie jest częścią dużego kompleksu, który stanowią: kościół, dom zakonny oraz Katolicka Szkoła Podstawowa Księży Pallotynów (powstała w 2014 roku) i Katolickie Liceum Ogólnokształcące Księży Pallotynów (działa od 1994 roku), których organem prowadzącym jest Prowincja Zwiastowania Pańskiego Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego z siedzibą w Poznaniu⁶. Mówiąc o szkolnictwie prowadzonym przez pallotynów w Chełmnie należy zaznaczyć, że historycznie szkoła była poświęcona św. Józefowi. Obecnie proboszczem parafii jest ks. Tadeusz Miszewski SAC.

3. Chełmińskie wizerunki św. Józefa z kościoła stacyjnego

Trzeba mieć na uwadze, że obecny kościół św. Józefa w Chełmnie nie był od początku obiektem sakralnym, na przestrzeni swego istnienia ulegał zmianie tak, by mógł spełniać wymogi liturgii. W związku z tym zmieniano wielokrotnie jego kształt, wystrój i wizerunki św. Józefa. Wnętrze kościoła stacyjnego ewoluowało w następujący sposób:

- kaplica domowa (początek obecności pallotynów w mieście) umieszczona była w bogato zdobionej sali balowej – w prezbiterium między kinkietami znajdował się wizerunek namalowany na ścianie przez pallotylna ks. Ignacego Olszewskiego (1909 – 1971) oraz ambona ufundowana przez Aleksandra Rummlera⁷. Obraz przedstawiał św. Józefa podtrzymującego stojące z rozłożonymi rękoma Dziecię Jezus, na bocznych ołtarzach umieszczone były figury: Najświętszego Serca Pana Jezusa i Matki Bożej. Malowidło zostało zniszczone przez Niemców.
- z czasem zmieniono wystrój kaplicy domowej z sali balowej na skromniej zdobioną kaplicę. Wizerunek prezbiterium zachowano taki, jak opisany wyżej.

⁵ *Dworcowa 38*, <http://www.pallotynichelumno.eu/ogloszenia-duszpasterskie/historia-dworcowej-38> [22.09.2021].

⁶ *Katolickie pallotyńskie szkoły w Chełmnie. O nas*, <https://klig.pl> [22.09.2021].

⁷ *Dworcowa 38*.

Zastosowano zmiany: w miejscu kinkietów umieszczono malowidła aniołów trzymających w rękach apokaliptyczną księgę z barankiem, uproszczono ornamenty tak, by przypominały wystrojem miejsce kultu, a nie jak wcześniej salę balową.

- po Soborze Watykańskim II wewnątrz świątyni stało się jeszcze bardziej surowe. W prezbiterium umieszczono średniej wielkości krzyż i po jego bokach po trzy świece, nad bocznymi prostymi stołami ołtarzowymi na ścianach w miejscu figur zawieszono na białych ścianach obrazy: po lewej św. Józefa trzymającego w rękach Dziecię Jezus z kwiatem w dłoni, po prawej obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy.
- następną zmianą wizualną świątyni wiązała się ze zmianą kolorystyki ścian i bocznymi ołtarzami. Dotychczasowy obraz św. Józefa zamieniono na figurę Świętego z Dzieciątkiem, a także umieszczono dodatkowe zdobienia przy figurze Józefa i wizerunku Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Zmieniono wielkość krzyża w prezbiterium (umieszczono duży krzyż). Zachowało się zdjęcie, na którym zamiast figury św. Józefa widoczny jest obraz, który obecnie znajduje się w prezbiterium⁸.
- obecnie w prezbiterium jest krzyż, u jego stóp znajduje się kamienny pelikan z rozpostartą piersią. Tu umieszczono tabernakulum i wieczną lampkę w postaci podświetlonej siedmioramiennej menory; po lewej stronie krzyża jest w prezbiterium obraz św. Józefa opierającego się o stół w warsztacie pracy, do którego przytula się trzymane na ręku Dziecię Jezus. Obraz został namalowany przez artystkę Jadwigę Maj⁹. Po prawej obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy – niewielki obraz jest umieszczony na jasnym tle ze złotą ornamentyką rozpiętą na dużej złotej ramie. Wersję portretową tego obrazu umieszczono w zakrystii. W nawie bocznej znajduje się kaplica adoracji – w jej centrum nad tabernakulum widnieje obraz Jezusa Miłosiernego, przy tabernakulum umieszczono po prawej stronie płaskorzeźbę św. Jana Pawła II, po lewej aktualnie nie ma płaskorzeźby, ale z czasem ma być tam umieszczony wizerunek św. Faustyny Kowalskiej.

Przyglądając się historii kościoła stacyjnego św. Józefa w Chełmnie, należy zauważyć, że Święta Rodzina była zawsze obecna w prezbiterium tegoż kościoła. Na przestrzeni istnienia kościoła żadne inne postacie świętych nie uzupełniały wizerunków św. Józefa i Maryi, która albo była umieszczana w samym prezbiterium, albo w ołtarzu bocznym, pozostając w bliskiej odległości – w relacji do Jej Syna i Oblubieńca.

⁸ *Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość, t. 4 – dekanat chełmiński*, S. Kardasz (red.), Toruń 1996, s. 109.

⁹ Artystka pochodzi z Lubelszczyzny, ale od wielu lat mieszka i tworzy w Chełmnie.

4. Figura św. Józefa u pallotynów – zapiski w „Królowej Apostołów”

Bezcenne o św. Józefie są słowa, jakie pallotyni zapisali w 1930 roku w miesięczniku „Królowa Apostołów” odnośnie domu zakonnego i kościoła stacyjnego w Chełmnie przy ul. Dworcowej 38. Pisali wówczas: „Św. Józef dotrzymał we wszystkim słowa (...), wszystko programowo się załatwiło według planu i życzeń, oczywiście nie naszych – tylko świętego Józefa (...) W ogrodzie wnet zrobimy porządek. Na miejsce dotychczasowych figur postawimy naszych ukochanych patronów niebieskich: św. Józefa, św. Teresę od Dzieciątka Jezus, św. Stanisława Kostkę (...), w grocie (...) urządzimy miłe zacisze dla Matki Boskiej z Lourdes (...) Patronem naszej nowej siedziby będzie św. Józef. Ogromnie mię to cieszy, że nareszcie i On będzie miał u nas swoją rezydencję. Wprawdzie czcimy Go we wszystkich naszych domach, ale w głównym ołtarzu nigdzie Go nie mamy. Tu jednak w Chełmnie koniecznie pragniemy Go mieć patronem. W kościele parafialnym w Chełmnie znajduje się cudowny obraz Matki Boskiej (...) Dobrze, że teraz i Jej Oblubieniec, św. Józef będzie miał w Chełmnie swoich czcicieli. Chcielibyśmy też jak najprędzej przygotować miejsce gdzie, On będzie nam patronował”¹⁰. Mając świadomość wydatków związanych z remontami i rosnących kosztów piszący powyższe słowa pallotyn kończy wiadomości o domu misyjnym w Chełmnie: „Kto zechce ufundować figurę, albo obraz św. Józefa dla naszej kaplicy w Chełmnie?”¹¹. Wrześniowy numer pisma przynosi odpowiedź na to pytanie. Czytamy w nim: „Św. Józef jest już w drodze do naszej siedziby w Chełmnie. Naturalnie nie On sam, ale Jego piękna figura. Ofiarowała ją pewna dobrodziejka z Łodzi. Zawiadomienie o tem otrzymaliśmy już w czerwcu. Ale dopiero teraz w lipcu wszystkie formalności zostały załatwione. Spodziewamy się przybycia św. Józefa najpóźniej w sierpniu”¹². Przy okazji opisu prac związanych z przerebobieniem sali balowej na kościół, obecność figury w Chełmnie tak została skomentowana na łamach „Królowej Apostołów”: „Otrzymał też nasz patron św. Józef należne mu miejsce – jego figura – niestety za mała na pomiary kaplicy – tronuje nad ołtarzem na tle absydy”¹³. W grudniowym numerze pisma z 1930 roku zamieszczono zdjęcie owej figury, należy jednak domniemywać, że pobyt figury w pallotyńskim kościele był czasowy i zakończył się wraz z wykonaniem na ścianie malowidła przez ks. Ignacego Olszewskiego. Mając na uwadze, że dzieło to zostało zniszczone przez Niemców w czasie wojny, prawdopodobnie zdewastowano wówczas także figurę św. Józefa.

¹⁰ *Z naszych domów misyjnych*, „Królowa Apostołów” 5 (1930), s. 154-157.

¹¹ *Tamże*, s. 157.

¹² *Z naszych domów misyjnych*, s. 285.

¹³ *Jednak są postępy*, „Królowa Apostołów” 11 (1930), s. 346.

5. Kult św. Józefa w kościele stacyjnym w Chełmnie

Zakup terenu przez pallotynów przy ul. Dworcowej 38 w Chełmnie, gdzie mieści się ich dom i stacyjny kościół św. Józefa, był owocem podjętej przez nich nowenny do Świętego. Zaświadczyli o tym także na łamach „Królowej Apostołów”¹⁴. Inauguracja kościoła stacyjnego w Chełmnie miała miejsce dnia 28.04.2021. W roku św. Józefa w tej parafii odbyły się rekolekcje zarówno parafialne, jak i przeznaczone dla wspólnoty Domowego Kościoła poświęcone osobie Świętego patrona. Od początku istnienia parafii w każdą środę po porannej Mszy św. celebrowane jest nabożeństwo do św. Józefa, natomiast w Roku Świętego Józefa w każdy wtorek po wieczornej Eucharystii głoszone są katechezy połączone z uwielbieniem i indywidualnym błogosławieństwem Najświętszym Sakramentem. Początkowo tematyka katechez nawiązywała do listu apostołskiego papieża Franciszka *Patris Corde*, następne katechezy będą poświęcone życiu i twórczości Sługi Bożej Magdaleny Mortęskiej oraz nowym błogosławionym Kościoła, związanym z naszym krajem: s. Elżbiecie Róży Czackiej, kard. Stefanowi Wyszyńskiemu. Parafia przeżywała w roku jubileuszowym nawiedzenie obrazu Świętej Rodziny. Należy zauważyć również, że w omawianej świątyni kaplica adoracji Najświętszego Sakramentu otwarta jest od godziny 6:00. Adoracja kończy się wieczorną Eucharystią.

6. Historia kościoła św. Józefa Oblubieńca w Grudziądzu – Mniszku

Parafia św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku została erygowana dnia 01.01.2006, choć prace budowlane rozpoczęły się już w 1982 roku, zasadnicza budowa obejmowała lata 2004 – 2006. Świątynia ma charakter współczesny z łamanymi dachami i wieżą z ażurowym prześwitem, zwieńczoną dwoma prostymi łacińskimi krzyżami¹⁵. Parafia została utworzona w związku z rozwojem osiedla Mniszek w Grudziądzu, które przynależało do kościoła w Pieńkach Królewskich. Projektantem kompleksu sakralnego jest prof. Andrzej Konke z Gdańska¹⁶. Kościół powstał na terenie fabryki Hydro – Vacuum, która oddała część swojej ziemi pod budowę świątyni. Pracownicy tej fabryki pomagali budować świątynię w czynnie społecznym, a pierwszą Eucharystię w tzw. dużym kościele odprawiono dnia

¹⁴ R. Czerwińska, *Przystanek Chełmno*, „Niedziela. Głos z Torunia” 17 (2021), 25.04.2021, s. 7.

¹⁵ M. Krzyżanowska-Witkowska, Ł. Wyszomirski, *25 – lat diecezji toruńskiej 1992 – 2017*, Pelplin 2017, s. 128.

¹⁶ *Dzieje Parafii p.w. świętego Andrzeja Boboli w Pieńkach Królewskich*, B. Tułodziecki (red.), Pieńki Królewskie 2008, s. 31; Zob. *Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość, t. 8 – dekanat grudziądzki*, S. Kardasz (red.), Toruń 1997, s. 112.

25.12.1997¹⁷. Konsekracji kościoła dokonał bp Andrzej Suski w dniu 29.10.2000. Pierwszym proboszczem parafii św. Józefa w Grudziądzu był ks. Józef Lipski (04.02.1940–18.04.2021). Obecnie proboszczem parafii jest ks. Bogdan Tułodziecki.

7. Obraz św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku

Kościół pod wezwaniem św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku składa się z tak zwanego:

- małego kościoła zwanego kaplicą Miłosierdzia. Znajduje się tu obraz św. Józefa czczony przez wiernych od początku istnienia kościoła i parafii. Przedstawia on św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus, które wpatruje się w oczy Świętego, prawą dłonią dotyka Jego brody a w lewym ręku trzyma różowy kwiat.
- dużego kościoła, świątyni konsekrowanej przez bp. A. Suskiego w październiku 2000, w prezbiterium której jest umieszczony tryptyk z 2010 roku, odnoszący się do wydarzeń z życia św. Józefa. Obrazy oglądane od lewej do prawej strony (od największego do najmniejszego) przedstawiają: św. Józefa z Jezusem – obraz wzorowany na dziele El Greco, u dołu obrazu umieszczono panoramy miast: Grudziądza i Toledo, fundatorzy: Barbara i Andrzej Zielke; ucieczkę do Egiptu – u dołu obrazu widoczne są piramidy, fundatorzy: Halina i Jan Pasternak; św. Józefa pracującego z Jezusem i Maryją – u dołu obrazu umieszczono panoramę kościoła pod wezwaniem św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku, fundatorzy: parafianie.

W prezbiterium kościoła znajduje się wielki krzyż z tabernakulum – tryptyk umieszczono po jego prawej stronie, po lewej znajduje się figura św. Jana Pawła II.

8. Kult św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku

Kult św. Józefa w parafii pod jego wezwaniem w Grudziądzu – Mniszku ma związek z cyklicznymi wydarzeniami, wprowadzonymi w życie wspólnoty parafialnej z racji ustanowienia świątyni kościołem stacyjnym. Cykliczne wydarzenia w Roku Świętego Józefa:

- w każdą środę odbywa się nabożeństwo do Przewidywanego Serca św. Józefa, które poza Rokiem Świętego Józefa jest odprawiane w pierwszą środę miesiąca,
- szczególna cześć i modlitwy do św. Józefa każdego 19 dnia miesiąca,
- uroczystości związane z inauguracją Roku Świętego Józefa w kościele stacyjnym – przed Najświętszym Sakramentem odmówiono akt zawierzenia małżeństw

¹⁷ R. Czerwińska, *Przyjaciel z Mniszka*, „Niedziela. Głos z Torunia” 11 (2021), 14.03.2021, s. 3.

i rodzin św. Józefowi oraz Litanie do św. Józefa upraszając potrzebnych łask dla rodzin. Zwieńczeniem uroczystości było poświęcenie figury św. Józefa oraz odmówienie modlitwy do Świętego autorstwa papieża Franciszka¹⁸. Figura jest umieszczona przy bramie wjazdowej na teren kościelny tak, by witała i żegnała przybywających do świątyni – jej fundatorami są parafianie z Mniszka. Figura przedstawia św. Józefa trzymającego w dłoni lilię i patrzącego na stojącego przy nim Jezusa, który ma wzrok uniesiony ku niebu, a do serca przytula symbole swej męki: krzyż opleciony koroną cierniową i gwoździe. Pod figurą widnieje tablica z napisem: „Święty Józefie, Oblubieńcze Bogarodzicy Patronie Kościoła Powszechnego. Módl się za nami. 18 III 2021”,

- rekolekcje o Świętej Rodzinie wygłoszone przez bp. Józefa Szamockiego,
- nawiedzenie parafii przez obraz Świętej Rodziny w dniach 25 – 26.08.2021 poprzedzone nowenną do Świętej Rodziny.

Do regularnych inicjatyw należą:

- adoracja Najświętszego Sakramentu. Trwa w parafii już od dwudziestu lat od porannej do wieczornej Eucharystii, od wybuchu pandemii Covid - 19 adoracja rozpoczyna się modlitwami do św. Józefa o jej powstrzymanie¹⁹,
- codzienna modlitwa wiernych do św. Józefa przed poranną Eucharystią,
- rekolekcje przed uroczystością św. Józefa. W roku jubileuszowym rekolekcje poświęcone Świętemu wygłosił o. Bogusław Jaworowski ze Zgromadzenia Księży Misjonarzy Świętej Rodziny, a uroczystościom odpustowym przewodniczył bp Józef Szamocki²⁰.
- odpust ku czci św. Józefa – zawsze uroczysty, przygotowany i prowadzony przez misjonarzy. Odpust poprzedzają rekolekcje dla dzieci i dorosłych. Dzieci ze szkoły uczestniczą w dniu odpustu w porannej Eucharystii, wieczorem gromadzą się wierni, grupy parafialne oraz liczne duchowieństwo.
- adwentowy dzień skupienia dla mężczyzn. Co roku odbywa się w Grudziądzu – Mniszku, Lubawie i Toruniu (Rubinkowo III).

9. Grupy modlitwne przy parafii w Grudziądzu – Mniszku

Przy parafii św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku istnieją grupy modlitwne, które są związane z osobą św. Józefa. Należą do nich:

- Bractwo św. Józefa. Powstało z inicjatywy ówczesnego proboszcza ks. Zdzisława Syldatka, który jest również moderatorem diecezjalnym bractwa. Bractwo posiada

¹⁸ A. Wojdyło, *Niezawodny nauczyciel*, „Niedziela. Głos z Torunia” 14 (2021), 04.04.2021, s. 6.

¹⁹ R. Czerwińska, *Przyjaciel z Mniszka*, s. 3.

²⁰ *Uroczystość ku czci św. Józefa w Grudziądzu*, <https://www.diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4192/uroczystosc-ku-czci-sw-jozefa-w-grudziadzu> [17.09.2021].

własny statut oraz strój, jego celem jest szerzenie kultu św. Józefa. Członkowie bractwa podczas nawiedzenia parafii przez obraz Świętej Rodziny wnosili obraz do świątyni, ponadto prowadzą modlitwy, włączają się w życie parafii, a raz w miesiącu mają spotkanie formacyjne w III sobotę miesiąca, która poświęcona jest szczególnej czci św. Józefa od momentu powołania w parafii tej wspólnoty do istnienia.

- Stowarzyszenie Rodzin Katolickich. Nieformalnie św. Józef jest patronem tej wspólnoty, która bierze udział w przygotowywaniu wydarzeń parafialnych, półkolonii dla dzieci, prowadzi wigilie dla samotnych oraz uczestniczy w pieszych pielgrzymkach do Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Chełmnie i Matki Boskiej Mokrzańskiej w Mokrem koło Grudziądza.

10. Bractwo św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku

Bractwo Świętego Józefa²¹ w diecezji toruńskiej zostało powołane do istnienia dnia 15.03.2018 przez bp. Wiesława Śmigła. W dekrecie powołującym bractwo biskup wskazał, że jego „głównym celem jest wzrost duchowy jego członków poprzez naśladowanie cnót świętego Józefa oraz rozwijanie i pielęgnowanie Jego kultu w kościele toruńskim”²². W grudziądzkiej parafii bractwo rozpoczęło swoją działalność 19.03.2018 podczas uroczystości odpustowych, którym przewodniczył bp Suski. W diecezji toruńskiej działa ono także przy parafii Chrystusa Króla w Toruniu²³. Obecnie do grudziądzkiego bractwa należy 16 mężczyzn. Posiada ono własny statut, który wyznacza następujące zadania i formy działania:

- modlitwa wspólnotowa i osobista w intencji małżeństw i rodzin,
- formacja duchowa, intelektualna i służebna,
- stawanie w obronie świętości życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci,
- obrona sakralnego charakteru małżeństwa,
- wspieranie się członków w wymiarze duchowym i w sytuacjach losowych,
- uczestnictwo w życiu parafii i dbanie o jej potrzeby,
- troska o świątynię parafialną.
- nabożeństwo do św. Józefa,
- codzienna modlitwa prywatna,
- miesięczne spotkania formacyjne,
- udział w wydarzeniach promujących obronę świętości życia,

²¹ *Bractwo Świętego Józefa*, http://parafiamniszek.pl/w_bractwo-sw-jozefa [16.09.2021]

²² W. Śmigiel, *Dekret powołujący do istnienia Bractwo Świętego Józefa w diecezji toruńskiej (15.30.2018)*, <https://www.parafiamniszek.pl/www/wspolnoty/bractwoswJozefa/Dekret1.jpg> [17.09.2021].

²³ A. Ławniczak, *Bractwo Świętego Józefa Opiekuna Rodzin przy kościele p.w. Chrystusa Króla w Toruniu*, „Kaliskie Studia Teologiczne” 2009-2010, s. 405-409.

- pomoc przy organizacji wydarzeń liturgicznych,
- pomoc w utrzymaniu, porządkowaniu i strojeniu świątyni parafialnej i jej otoczenia²⁴.

Bractwo Świętego Józefa w Grudziądzu zorganizowało w roku jubileuszowym rowerową pielgrzymkę do kościołów stacyjnych św. Józefa w Grudziądzu – Mniszku oraz Turznicach. Miała ona miejsce 27.06.2021, liczyła 30 km i przebiegała według następującej trasy: plac przed bazyliką św. Mikołaja Biskupa w Grudziądzu – wzdłuż Jeziora Rudnickiego do kościoła w Mniszku – kościół w Turznicach – Piaski – cmentarz parafialny w Grudziądzu, gdzie miała miejsce modlitwa na zakończenie rajdu przy grobie emerytowanego proboszcza grudziądzkiej fary ks. infułata Tadeusza Nowickiego²⁵.

11. Świetlica św. Józefa w Grudziądzu

Świetlica św. Józefa działa przy kościele stacyjnym w Grudziądzu od dnia 16.09.2003. Zajęcia dla dzieci w wieku 6 – 13 lat odbywają się od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych. Celem świetlicy jest wspieranie rozwoju dzieci, rozwijanie ich zainteresowań oraz prowadzenie zajęć dostosowanych do indywidualnych potrzeb dzieci. Do podstawowych form działalności świetlicy należą: pomoc w nauce, prowadzenie zajęć tematycznych, organizowanie konkursów, zabaw i gier sportowych, przygotowywanie okolicznościowych programów artystycznych i wycieczki. Zajęcia i opiekę nad dziećmi w świetlicy sprawuje wykwalifikowana kadra pedagogiczna²⁶.

12. Historia parafii św. Józefa w Toruniu

Historia budowy kościoła stacyjnego w Toruniu sięga 1920 roku, kiedy to ojcowie redemptoryści przybyli do Torunia, do dzielnicy Stawki. Stamtąd w 1928 roku zgromadzenie przenieśli się za Wisłę do dzielnicy Bielany, gdzie wybudowano budynek klasztorny, kaplicę publiczną i niższe seminarium zakonne. Był to zarazem rok sprowadzenia obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy – głównej patronki diecezji toruńskiej. Obraz koronowano w 1967 roku. W czasie wojny Niemcy zamienili kaplicę i klasztor na koszary wojskowe, ale redemptoryści wrócili tu

²⁴ Statut Bractwa Świętego Józefa Diecezji Toruńskiej, <https://www.paraftamniszek.pl/www/wspolnoty/bractwoswJozefa/Statut.pdf> [17.09.2021].

²⁵ Pielgrzymka rowerowa do św. Józefa, <https://www.diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4357/pielgrzymka-rowerowa-do-sw-jozefa> [17.09.2021].

²⁶ Świetlica św. Józefa, https://www.paraftamniszek.pl/w_swietlica-sw-jozefa [17.09.2021].

ponownie w 1945 roku²⁷. Budowa kościoła stacyjnego św. Józefa w Toruniu obejmuje lata 1958 – 1963. Świątynia powstała według projektu architekta inż. Stefana Modrzejewskiego z Bydgoszczy, jednak ze względów politycznych (władze centralne w Warszawie utrudniały budowy kościołów) w oficjalnych pismach pojawia się nazwisko inż. Edmunda Płockiego z Torunia. Konsekracji kościoła dokonał biskup chełmiński Kazimierz Józef Kowalski (1896 – 1972) dnia 14.06.1964. Pod względem architektonicznym kościół należy stylistycznie do kierunku zwanego konstruktywizmem. W prezbiterium znajduje się figura św. Józefa, dzieło artysty rzeźbiarza Bronisława Chromego z Krakowa oraz odsłaniany obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy²⁸. Od początku obecności ojców redemptorystów w Toruniu, której stulecie świętowano w tym roku, patronem parafii jest św. Józef, mimo że świątynia jest sanktuarium maryjnym, które w roku 2000 było kościołem stacyjnym w roku jubileuszowym. Obecnie proboszczem parafii jest o. Wojciech Zagrodzki.

13. Figura św. Józefa – kościół stacyjny w Toruniu

Z parafią św. Józefa w Toruniu związane są dwie figury Świętego. Jedna stojąca na placu przykościelnym, a druga umieszczona w świątyni. Pierwsza, umieszczona na wysokim postumencie, przedstawia św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus na lewym ręku i lilią w prawej dłoni, jest skierowana w stronę świątyni. Druga znajduje się we wnętrzu świątyni, góruje nad tryptykiem przedstawiającym wizerunek Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, a po jego bokach aniołów. Figura koloru brązowego o wysokości siedmiu metrów jest wykonana z drewna lipowego. Jej autorem jest Bronisław Chromy z Krakowa. Została odsłonięta dnia 01.05.1966. Interpretacja ikonograficzna figury jest następująca: spracowane potężne dłonie figury wskazują na Józefa jako człowieka ciężkiej pracy, który trzyma w nich kobiałkę galicyjskiego siewcy. Symbolika ta wskazuje na bliskie związki artysty z Galicją, ale także na Tuchów i ziemię tarnowską bliską redemptorystom i obfitującą w liczne powołania. W kobiałkach takich znajdowały się ziarna, które rolnicy rzucali w ziemię uprawną. W kobiałce toruńskiej zamiast ziaren znajduje się śpiące Dzieciątko Jezus, przypominające jednocześnie bochen chleba – symbol Eucharystii. Monumentalnej wielkości Święty Józef jawi się zatem w toruńskim kościele stacyjnym jako rzemieślnik i robotnik, a zarazem jako ten, który uprawia ludzkie serca i sumienia oraz gwarantuje bezpieczeństwo. Istotny jest także kontekst figury. Stanowią go: prezbiterium, w którym umieszczona jest figura; posadzka w prezbiterium i ołtarz

²⁷ *Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość, t. 15/16/17 – dekanaty toruńskie – I, II i III*, S. Kardasz (red.), Toruń 1995, s. 160.

²⁸ *Historia kościoła, parafii, patron i proboszczowie*, <https://www.jozefotorun.pl/pl/o-parafii/zarys-historii> [17.09.2021].

wykonane z marmuru; ściana prezbiterium pokryta surową kamienną okładziną oraz mozaika na sklepieniu. Symbolika tych elementów jest taka: kamienne otoczenie wskazuje na trudną misję św. Józefa – został On dany ludziom, by przemienić ich kamienne serca we współczujące, kochające i zdolne do poświęcenia; poważna i zamyślona, jakby rozmodlona twarz Józefa wskazuje, że jest on odpowiedzialnym patronem. Święty Józef jest przedstawiony jako ten, który sobą wskazuje na Jezusa i daje – podaje go człowiekowi²⁹.

Mówiąc o figurach z kościoła stacyjnego w Toruniu, należy wspomnieć również o wydarzeniach wojennych. Po zajęciu klasztoru i kaplicy w październiku 1939 roku przez Niemców, najcenniejsze rzeczy zostały przez nich skradzione, a pozostałe spalono na dziedzińcu klasztornym. Spalono wówczas wiele obrazów, krzyży i szat liturgicznych. Sprofanowano także główny ołtarz w kaplicy, a drewniane figury św. Józefa i św. Alfonsa porąbano, zaś figurę Dobrego Pasterza znajdującą się na szczycie ambony zestrzelono. Część cennych rzeczy udało się ocalić – uczyniły to siostry elżbietanki z Torunia, a państwo Jeziorscy ukryli w swoim domu obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Częściowo zachowały się zbiory z biblioteki klasztornej, które ukryto w bibliotece miejskiej i Urzędzie Miasta Toruń. Po wkroczeniu Rosjan z urzędu miejskiego uczyniono szpital, zbiory biblioteczne częściowo spalono jako niemieckie, a to, co ocalało z pożogi, Polacy umieścili w Książnicy Miejskiej³⁰. Zapewne wśród spalonych dokumentów znajdowały się także zapiski dotyczące samej figury i kultu św. Józefa w początkach istnienia kościoła stacyjnego. Na zachowanych zdjęciach z kaplicy klasztornej figura św. Józefa przedstawia Go jako ojca trzymającego Dziecię Jezus na prawej dłoni – Jezus zwrócony jest twarzą do ludu, ma szeroko rozłożone ręce, jakby chciał wszystkich objąć. W lewym rękę Józef trzyma wysokości figury łaskę zakończoną kwiatem lilii.

14. Kult św. Józefa w Toruniu

Kult św. Józefa w kościele stacyjnym w Toruniu jest wielowymiarowy – są to wydarzenia i cykliczne modlitwy wpisane w życie parafii oraz wynikające z obchodów jubileuszowych, a także spontaniczne inicjatywy wiernych.

Do systematycznych form kultu zaliczają się:

- Msza wotywna o św. Józefie połączona z Litanią do św. Józefa przez cały rok w każdy wtorek miesiąca,
- nabożeństwo do św. Józefa połączone z katechezą w trzeci wtorek miesiąca,
- nowenna przed uroczystością św. Józefa prowadzona przez siostry józefitki oraz Grupę Modlitewną św. Józefa, której siostry są animatorkami,

²⁹ E. Sakowicz, *Święty Józef z ulicy św. Józefa*, „Niedziela” 34 (2021), s. 40-41.

³⁰ *Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość*, t. 15/16/17, S. Kardasz (red.), s. 163.

- spotkania grupy młodych mężczyzn – wspólnota Synowie św. Józefa wyłoniła się z prowadzonego w parafii duszpasterstwa w akademickiego, przynależy do niej około 25 mężczyzn w wieku 28 – 35 lat żyjących w małżeństwie i kawalerów poszukujących głębszej duchowości; wspólnota funkcjonuje w parafii od około czterech lat,
- kaznodziejstwo o św. Józefie.

Jubileuszowe wydarzenia stanowią:

- inauguracja toruńskiego kościoła stacyjnego dnia 09.02.2021, przewodniczył jej ks. Artur Szymczyk,
- centralne obchody diecezjalne w dniu 01.05.2021 z racji Roku Świętego Józefa,
- uroczystości związane z obchodami 100–lecia istnienia parafii w dniu 19.03.2021,
- Modlitwa potwierdzenia zawierzenia św. Józefowi dzieła redemptorystów w Toruniu autorstwa ojców redemptorystów z Torunia z okazji 100 – lecia parafii,
- nabożeństwa z katechezą o duchowości chrześcijańskiej inspirowane osobą św. Józefa celebrowane raz w miesiącu,
- pielgrzymka akolitów diecezji toruńskiej.

Inicjatywy wiernych:

- kościół stacyjny w Toruniu jest sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy, mimo to w intencjach składanych przez wiernych na cotygodniową nowennę często przyzywane jest imię św. Józefa,
- ofiarowywane są intencje mszalne za wstawiennictwem św. Józefa,
- prośba skierowana przez parafian do Towarzystwa Józefologicznego w Kaliszu, by do Litani do św. Józefa wprowadzić wezwania podkreślające duchowość męską: Św. Józefie - wzorze ojcostwa, Św. Józefie - wzorze mężczyzny,
- obranie św. Józefa jako patrona jednego z siedmiu istniejących w parafii kręgów Kościoła Domowego,
- siostry józefitki szerzą kult św. Józefa przez pieśni ku Jego czci,
- od 9 lat trwają w parafii remonty dzięki orędownictwu św. Józefa, któremu zostały zawierzone.

15. Działalność sióstr józefitek w Toruniu

Zgromadzenie Sióstr św. Józefa zwane józefitkami zostało założone przez św. Zygmunta Gorzdzowskiego. Jego celem jest całkowite oddanie się na służbę Bogu i dążenie do doskonałej miłości przez złożenie ślubów zakonnych oraz pełnienie w imieniu Kościoła dzieł chrześcijańskiego miłosierdzia. Misją sióstr jest praca wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej fizycznie i umysłowo, pielęgnacja chorych, prowadzenie przedszkoli, świetlic socjoterapeutycznych, włączenie się w duszpasterstwo dzieci i młodzieży przez katechezę, animację grup młodzieżowych

i organizowanie rekolekcji. Siostry angażują się również w posługę w parafiach, jako zakrystianki czy organistki³¹.

W parafii św. Józefa w Toruniu siostry józefitki posługują od dnia 20.07.1955. Wówczas przyjechały do Torunia siostry: Gonzaga Bahaj, Szczepana Śmigowicz i Paschalisa Gacek – zamieszkały one w domu gospodarczym ojców redemptorystów w ogrodzie. Początkowo siostry pracowały w kuchni wspomnianych ojców, pełniły posługę przy chorych w parafii, pracowały w klasztornej pralni, katechizowały i aktywnie włączały się w życie Kościoła. Od 1963 r. siostry posługują jako zakrystianki. Obecnie toruńskiej parafii św. Józefa posługują cztery siostry. Są to: s. Elżbieta Cyba – przełożona domu i zakrystianka, s. Nikodema Sieczkoś – organistka, prowadząca chór parafialny „Perpetuo Soccorso” i scholę, s. Ancella Jabłońska – katechetka i animatorka Modlitewnej Grupy Św. Józefa oraz s. Bartłomieja Kaczmarek – katechetka³².

16. Modlitewna Grupa św. Józefa przy parafii św. Józefa w Toruniu

Zgodnie z charyzmatem sióstr józefitek powstają grupy modlitewne ku czci św. Józefa. Celem Modlitewnej Grupy św. Józefa zgodnie z Statutem Nieformalnych Grup Świętego Józefa /MGSJ/ jest „pełniejszy udział w szerzeniu Królestwa Bożego za przykładem i orędownictwem Świętego Józefa, oraz włączenie się w charyzmat Zgromadzenia Sióstr Świętego Józefa, współodpowiedzialność za jego dzieło charytatywne, misyjne i duszpasterstwo powołań”³³. W toruńskiej parafii św. Józefa wspólnota ta powstała z inicjatywy s. Teresilly Ziober w 2003 roku. Obecnie duszpasterzem grupy jest o. Leszek Kapusta CSsR, siostrą animatorką s. Ancella Jabłońska CSSJ, a animatorem świeckim Irena Andrzejewska. Celem grupy jest rozbudzanie w parafii nabożeństwa do św. Józefa – jest on realizowany również poza parafią, ponieważ członkowie grupy pochodzą z różnych parafii Torunia. Podczas spotkań formacyjnych jest realizowany program opracowany przez s. Dolores Siutę oraz jest pogłębiania miłość uczestników do Pana Boga, Maryi i św. Józefa, oraz św. Zygmunta Gorazdowskiego przez co grupa włącza się w charyzmat sióstr józefitek. Regularnie w spotkaniach grupy uczestniczy od 15 do 25 osób. Spotkania odbywają się raz w miesiącu w kościele. Podczas nich członkowie przygotowują i uczestniczą w Eucharystii, słuchają konferencji o św. Józefie,

³¹ *Historia Zgromadzenia Sióstr Św. Józefa*, <https://www.jozefitorun.pl/pl/jozefitki/historia-zgromadz-jozefitek> [19.09.2021].

³² *Wspólnota sióstr w Toruniu*, <https://www.jozefitorun.pl/pl/jozefitki/w-toruniu-jozefitki/wspolnota-siostr> [19.09.2021].

³³ *Statut Nieformalnych Grup Świętego Józefa /MGSJ/*, w: *Książeczka Modlitewnej Grupy Świętego Józefa*, Kraków 2001, s. 23.

odmawiają modlitwy i Litanię do św. Józefa oraz rozważają teksty o patronie i śpiewają pieśni. Członkowie grupy na każdym spotkaniu przekazują sobie figurę św. Józefa, którą zabierają ze sobą do swoich domów. Do figury dołączona jest kronika, w której zapisywane są przeżycia duchowe członków grupy. Stałym elementem apostołstwa grupy w parafii jest przygotowanie i poprowadzenie nowenny przed uroczystością św. Józefa – do wyznaczonej skarboxy składane są prośby do św. Józefa, które są odczytywane w czasie nabożeństwa³⁴. W Roku Świętego Józefa w każdy wtorek, który jest poświęcony w parafii kultowi Świętego, grupa gromadzi się w kościele na adoracji Najświętszego Sakramentu. Pomocą w formacji tej wspólnoty jest modlitewnik wydany przez Zgromadzenie Sióstr św. Józefa w Krakowie 2001 roku, zatytułowany *Książeczka Modlitwnej Grupy Świętego Józefa*.

W roku jubileuszowym wraz z wiernymi parafii Grupa Modlitwna św. Józefa pielgrzymowała do sanktuarium św. Józefa w Kaliszu. Zorganizowany został również międzyszkolny konkurs plastyczny o zasięgu diecezjalnym dla dzieci i młodzieży „Święty Józefie, dobry opiekunie, bądź mi opiekunem”. Nagrody odebrali uczniowie z Torunia i diecezji toruńskiej, laureatką nagrody grand prix została uczennica Liceum Ogólnokształcącego nr 5 w Toruniu Dominika Sztony³⁵. Zwycięska praca konkursowa została zawieszona podczas wspomnianej już pielgrzymki do Kalisza i złożona w sanktuarium. Na odwrocie pracy umieszczono modlitwę zawierzenia ułożoną przez s. Ancyllę. Prezentacji prac konkursowych dokonano podczas wystawy zorganizowanej przy parafii św. Józefa w Toruniu. Organizatorami konkursu była s. Ancylla oraz Kujawsko – Pomorski Specjalny Ośrodek Szkolno -Wychowawczy w Toruniu. Członkowie Grupy Modlitwnej św. Józefa byli zarówno sponsorami nagród, jak i członkami komisji konkursowej.

17. Historia kościoła św. Józefa w Turznicach

Turznice to wieś oddalona o 10 km od Grudziądza, część południowo – wschodnia wsi jest pagórkowata, a północno – zachodnia jest podmokła i piaszczysta. W XVII wieku stał we wsi murowany kościół, w którym siostry benedyktynki zbudowały nową zakrystię, dzwonnice, wielki ołtarz i pomalowały sklepienie, ale w XIX wieku uległ on zniszczeniu. Dopiero w 1936 r. została zbudowana nowa świątynia parafialna, obejmująca obszar pobliskich wsi, istniejąca do dziś³⁶. S. Kujot

³⁴ *Modlitwna Grupa św. Józefa*, <https://www.jozeforun.pl/pl/wspolnoty-i-grupy/modlitwna-grupa-sw-jozefa> [16.09.2021].

³⁵ *Wręczenie dyplomów konkursu o św. Józefie*, <https://www.jozeforun.pl/pl/wydarzenia/wreczenie-dyplomow-konkursu-o-sw-jozefie> [16.09.2021]; zob. *Relacja z konkursu plastycznego o świętym Józefie*, <https://www.jozeforun.pl/pl/wydarzenia/relacja-z-konkursu-plastycznego-o-swietym-jozefie> [16.09.2021].

³⁶ E. Wiśniewski, *Historia obszaru od wsi Kobylanka do osady Jajłowa Buda*, „Biuletyn Koła

tak pisał o wsi Turznice: „Majątek szlachecki Turznice, u Krzyżaków Tewernitz, r. 1637 na własność Benedyktynek grudziądzkich przeszedł. One to wystawiły tu kościółek, który pewnie nigdy parafialnym nie był, lecz za kaplicę służył. Dokładniejszych wiadomości brak o nim zupełnie prócz tej, że r. 1789 jeszcze stał. O wyposażeniu jakimś nic nie słyhać. Z tej przyczyny zaliczymy go między publiczne kaplice. Wizytacye wspominają o Turznicach pod parafią grudziądzką”³⁷.

Parafia św. Józefa w Turznicach została erygowana w 1937 roku przez biskupa chełmińskiego Stanisława Wojciecha Okoniewskiego (1870 – 1944). Podczas II wojny światowej kościół był zamknięty, a parafia nie funkcjonowała – budynek plebanii zamieszkiwała rodzina niemiecka. Z powodu braku księży po wojnie do 1948 roku parafia nie miała własnego proboszcza³⁸. Do parafii Turznice przynależą obecnie wioski: Turznice, Dębieniec, Hanowo, Kobylanka, Linarczyk, Piaski i Skarszewy. Poza kościołem św. Józefa w Turznicach do parafii przynależą: kościół filialny Matki Bożej Królowej Polski w Piaskach oraz kaplica św. Wawrzyńca w Dębieńcu³⁹.

Budowniczym i prawdopodobnie autorem planu kościoła w Turznicach był ks. Władysław Fiscoeder (1881 – 1960). Świątynia jest drewniana, otynkowana, bezstyłowa o cechach modernizmu, składa się z trzech prostokątów: dwóch mniejszych i dużego środkowego z drzwiami wejściowymi. Podstawa ołtarza jest betonowa, ołtarz zielonego koloru, we wnęce ołtarzowej umieszczona jest figura św. Józefa trzymającego Dzieciątka Jezus na ręce. W górnej części ołtarza umieszczona jest biała gołębicą oraz aniołowie trzymający pochylone ku dołowi lilie, a po bokach figury Świętego narzędzia pracy ciesielskiej⁴⁰. Ołtarze boczne przedstawiają: Najświętsze Serce Pana Jezusa (po lewej stronie), Matkę Boską Częstochowską (po prawej stronie - obraz pierwotnie umieszczony był w ołtarzu głównym nad figurą św. Józefa). Obok obrazu Madonny umieszczone są dwie tablice, na których widnieją napisy:

1) „Ks. Władysław Fiscoeder budowniczy kościoła parafialnego w roku 1936.

Kapłani, którzy pracowali w naszej parafii:

ks. Leon Etter 1937 – 1943

ks. Bolesław Bielicki 1945 – 1946

ks. Franciszek Wojnowski 1947 – 1948

ks. Wacław Markowski 1948 – 1952

Miłośników Dziejów Grudziądza” 1 (2007), s. 2.

³⁷ S. Kujot, *Kto założył parafie dzisiejszej diecezji chełmińskiej? (Część II, druga połowa)*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 12 (1905), s. 129.

³⁸ *Turznice. Parafia pw. Świętego Józefa*, w: *Diecezja toruńska. Spis parafii i duchowieństwa. Rok 2002*, Toruń 2002, s. 309.

³⁹ *Diecezja toruńska 2018*, s. 200-201.

⁴⁰ A. Ślusarz, *Historia kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Turznicach, dekanat grudziądzki w latach 1937 – 1994*, praca dyplomowa napisana w Kolegium Teologicznym w Toruniu pod kierunkiem ks. mgr. St. Kardasza, Toruń 1995, s. 11-14.

ks. Kazimierz Głowacki 1952 – 1953

ks. Kazimierz Pisarski 1953 – 1955

ks. Witold Kowalski 1955 – 1959

ks. Edmund Czaplewski 1959 – 1972

ks. Stefan Hanas VII – VIII 1972

ks. Józef Mieczysław Błaszczuk 1972 – 2011”.

- 2) „Ks. kanonik Józef Mieczysław Błaszczuk, proboszcz parafii św. Józefa w Turznicach w latach 1972 – 2011 *15.03.1940 + 7.02.2016. Magnificat anima mea Dominum”.

Obecnie proboszczem parafii jest ks. Wojciech Pieczul.

18. Kult św. Józefa w Turznicach

W parafii św. Józefa w Turznicach, mimo że patronuje jej św. Józef, nie istnieje żaden kult tego Świętego. Rok jubileuszowy jest okazją do tego, by ten kult rozpocząć. Wśród inicjatyw duszpasterskich proboszcz parafii ks. Wojciech Pieczul zamierza wprowadzić w każdy wtorek nowennę do św. Józefa, a także wybudować grotę Świętej Rodziny jako wotum dziękczynne za ustanowienie kościoła w Turznicach kościołem stacyjnym. Plan grotty jest już gotowy, zostanie ona postawiona przed kościołem tak, by Święta Rodzina spoglądała w stronę skrzyżowania, przy którym na wzniesieniu wybudowany jest kościół. Należy także wspomnieć, że w listopadzie 1979 roku dla parafii Turznice zakupiono dwa dzwony: Maryja Nawiedzająca (260kg) i Józef (160kg). Choć świątynia od czasu powstania była miejscem kultu, władze kościelne zalegalizowały w Turznicach odpust ku czci św. Józefa dopiero z dniem 10.05.1950. Zezwolenie wydał kardynał Stefan Wyszyński (1901 – 1981), a potwierdził je swym podpisem także biskup chełmiński Kazimierz Józef Kowalski (1896 – 1972)⁴¹.

19. Rok Świętego Józefa w Turznicach

Podobnie jak w pozostałych kościołach stacyjnych diecezji, również w Turznicach miało miejsce uroczyste zainaugurowanie obchodów Roku Świętego Józefa w kościele stacyjnym. Uroczystościom tym w dniu 19.04.2021 przewodniczył bp Józef Szamocki. W dniach 29 – 30.08.2021 parafię nawiedził obraz Świętej Rodziny. Poza indywidualnymi pielgrzymkami wiernych do kościoła stacyjnego w Turznicach zorganizowano w dniu 29.05.2020 rajd rowerowy śladem św. Józefa z parafii św. Apostołów Piotra i Pawła w Grudziądzu. Trasa rajdu liczyła około

⁴¹ Tamże, s. 20.

25 km i przebiegała z Grudziądza przez miejscowości: Gać, Węgrowo, Kobylanka, Linarczyk, Piaski do Turznic⁴². Na czas jubileuszowy kościół jest otwarty dla wiernych przez całą dobę.

20. Związek sióstr benedyktynek z Turznicami

Z Turznicami związane są siostry benedyktyнки z Grudziądza, które w 1637 roku zakupiły tu folwark. Był on dla sióstr schronieniem, kiedy Szwedzi oblegli Grudziądz. Po kasacie zakonu i sekularyzacji dóbr klasztornych skarb państwa pruskiego w 1790 roku sprzedał dobra Janowi Reichelowi, którego potomkowie posiadali je do 1945 roku. W XVII w. w Turznicach stał murowany kościół, w którym siostry zbudowały nową zakrystię, dzwonnice, wielki ołtarz i pomalowały sklepienie⁴³. Siostry wróciły do Grudziądza w 1660 roku po tym, jak podczas burzy piorun uderzył w zabudowania klasztorne i doszczętnie je spalił. Pozostawiony przez siostry kościół z dzwonnice uległ zniszczeniu w XIX w.⁴⁴. O obecności benedyktynek w Turznicach przypomina feretron, który z jednej strony przedstawia pięć Matki Bożej Bolesnej z Chełmna, z drugiej zaś Świętą Rodzinę (Maryja z Józefem trzymają małego Jezusa za ręce) otoczoną niewiastami. Z lewej strony umieszczono dwie święte męczennice: św. Agnieszkę z barankiem na lewym i palmą w prawym ręku, druga święta trzyma palmę w lewej dłoni, a w prawej trudny do odczytania atrybut, co utrudnia jej identyfikację. Po prawej stronie Świętej Rodziny umieszczona jest postać siostry benedyktyнки trzymającej prawą dłoń na piersi i w lewej opuszczonej dłoni trudny do odczytania atrybut. Być może jest to postać reprezentującej zgromadzenie Służebnicy Bożej ksieni Magdaleny Mortęskiej (1554 – 1661), której proces beatyfikacyjny na etapie diecezjalnym zakończył się w Chełmnie w diecezji toruńskiej dnia 14.09.2020⁴⁵. Umieszczenie na obrazie wspomnianej benedyktyнки w bliskim sąsiedztwie św. Józefa, a zarazem identyczny kolor płaszcza Świętego i habitu zakonnego sprawia wrażenie, jakby zakonnica trzymała św. Józefa pod rękę. Taka interpretacja mogłaby świadczyć o wielkim przywiązaniu sióstr do św. Józefa i oddaniu się pod Jego opiekę. Feretron wymaga prac konserwatorskich, których wykonanie z pewnością pozwoli na właściwe odczytanie wspomnianych atrybutów i wrażenia patrzących na to dzieło.

⁴² *Rajd rowerowy do Turznic*, <https://diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4282/rajd-rowerowy-do-turznic> [20.09.2020].

⁴³ *Plan odnowy miejscowości Turznice na lata 2010 – 2016*, w: Załącznik do Uchwały Nr XLIII/267/2010 Rady Gminy w Grudziądzu z dnia 28.10.2010 r.

⁴⁴ R. Czerwińska, *Wezwani do modlitwy*, „Niedziela. Głos z Torunia” 15 (2021), 11.04.2021, s. 4.

⁴⁵ *Zakończenie procesu beatyfikacyjnego na etapie diecezjalnym Sługi Bożej Magdaleny Mortęskiej*, <http://e-lubawa.pl/akutalnosc/15978/zakonczenie-procesu-beatyfikacyjnego-na-etapie-diecezjalnym-slugi-bozej-magdaleny-morteskiej.html> [20.09.2021].

Zakończenie

Spoglądając na historię kościołów w diecezji toruńskiej i podjęte w nich inicjatywy zarówno przez wiernych, jak i duszpasterzy, należy zauważyć, że istnieje w Polsce wiele pięknych nowych i starych świątyń, w których znajdują się bezcenne wizerunki świętego Józefa przy jednoczesnym całkowitym braku Jego kultu w tych miejscach. Niekiedy kult ten jest nieznaczący. Samo zaś nabożeństwo ku czci św. Józefa, które wydawałoby się oczywiste i potrzebne w Kościele, jest dziś zmarginalizowane, czy wręcz nie istnieje w wielu wspólnotach parafialnych, bądź w życiu wielu chrześcijan⁴⁶. Wymaga ono rozbudzenia i podtrzymywania gorliwości, a zarazem nowych form dostosowanych do potrzeb duchowych i aktualnych czasów. Także nowe świątynie, do których zaliczają się kościoły stacyjne diecezji toruńskiej w Chełmnie, Grudziądzu – Mniszku, Toruniu i Turznicach, przypominają o tym, że św. Józef, choć jest milczącym, to nadal potężnym orędownikiem ludzkich spraw przed Bogiem, którego mamy na wyciągnięcie ręki, a On sam dyskretnie się nam przygląda w licznych wizerunkach, choć czasem sami Go nie dostrzegamy.

Mam nadzieję, że historia kościołów stacyjnych diecezji toruńskiej zaprezentowana w Roku Świętego Józefa i kult Świętego w nich zachęci do zainteresowania kościołami stacyjnymi w innych diecezjach. Pobudzi do odwiedzenia świątyń, być może także tych omówionych w artykule. Samo jednak zwiedzanie wspomnianych w tekście świątyń, połączone ze znajomością ich historii, byłoby tylko zwykłą turystyką i spłyceniem przesłania św. Józefa. Kościoły stacyjne są zachętą do nawiązania głębszej relacji z Panem Bogiem przez osobę świętego Józefa, któremu warto zaufać i zawierzyć swoje życie.

Literatura

Bractwo św. Józefa, http://parafiamniszek.pl/w_bractwo-sw-jozefa [16.09.2021].

Czerwińska, R., *Pod okiem św. Józefa*, „Niedziela. Głos z Torunia” 18 (2021), 02.05.2021, s. 1.

Czerwińska, R., *Pod opieką św. Józefa*, „Niedziela. Głos z Torunia” 14 (2021), 04.04.2021, s. 7.

Czerwińska, R., *Przyjaciel z Mniszka*, „Niedziela. Głos z Torunia” 11 (2021), 14.03.2021, s. 3.

Czerwińska, R., *Przystanek Chełmno*, „Niedziela. Głos z Torunia” 17 (2021), 25.04.2021, s. 7.

Czerwińska, R., *Wezwani do modlitwy*, „Niedziela. Głos z Torunia” 15 (2021), 11.04.2021, s. 4.

Diecezja toruńska 2018. Struktura i duchowieństwo, J. Kalinowski (red.), Toruń 2018.

Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość, t. 15/16/17 – dekanaty toruńskie – I, II i III, S. Kardasz (red.), Toruń 1995.

Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość, t. 4 – dekanat chełmiński, S. Kardasz (red.), Toruń 1996.

Diecezja toruńska. Historia i teraźniejszość, t. 8 – dekanat grudziądzki, S. Kardasz (red.), Toruń 1997.

Diecezja toruńska. Spis parafii i duchowieństwa. Rok 2002, Toruń 2002.

⁴⁶ D. Galanciak, *Kult św. Józefa*, s. 205.

- Dworcowa 38, <http://www.pallotynichelmo.eu/ogloszenia-duszpasterskie/historia-dworcowej-38> [22.09.2021].
- Dzieje Parafii p.w. świętego Andrzeja Boboli w Pieńkach Królewskich*, B. Tułodziecki (red.), Pieńki Królewskie 2008.
- Galanciak, D., *Kult św. Józefa na podstawie współczesnych modlitewników*, „Symposium” 1 (2021), s. 185-210.
- Historia klasztoru w Toruniu*, <https://www.jozefatorun.pl/pl/redemptorysci/historia-klasztoru> [17.09.2021].
- Historia kościoła, parafii, patron i proboszczowie*, <https://www.jozefatorun.pl/pl/o-parafii/zarys-historii> [17.09.2021].
- Historia Zgromadzenia Sióstr Św. Józefa*, <https://www.jozefatorun.pl/pl/jozefitki/historia-zgromadz-jozefitek> [19.09.2021].
- Jednak są postępy*, „Królowa Apostołów” 11 (1930), s. 346.
- Krzyżanowska-Witkowska, M., Wyszomirski, Ł., *25 lat diecezji toruńskiej 1992 – 2017*, Pelplin 2017.
- Książeczka Modlitewnej Grupy Świętego Józefa*, Kraków 2001.
- Kujot, S., *Kto założył parafię dzisiejszej diecezji chełmińskiej? (Część II, druga połowa)*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 12 (1905) s. 129-371.
- Ławniczak, A., *Bractwo Świętego Józefa Opiekuna Rodzin przy kościele p.w. Chrystusa Króla w Toruniu*, „Kaliskie Studia Teologiczne” 2009-2010, s. 405-409.
- Melerska, E., *Wzór świętości*, „Niedziela. Głos z Torunia” 20 (2021), 16.05.2021, s. 1.
- Modlitewna Grupa św. Józefa*, <https://www.jozefatorun.pl/pl/wspolnoty-i-grupy/modlitewna-grupa-sw-jozefa> [16.09.2021].
- Pielgrzymka rowerowa do św. Józefa*, <https://www.diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4357/pielgrzymka-rowerowa-do-sw-jozefa> [17.09.2021].
- Plan odnowy miejscowości Turznice na lata 2010 – 2016*, w: Załącznik do Uchwały Nr XLIII/267/2010 Rady Gminy w Grudziądzu z dnia 28.10.2010r., <https://docplayer.pl/49553205-Plan-odnowy-miejscowosci-turznice-na-lata.html> [20.09.2021].
- Rajd rowerowy do Turznic*, <https://diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4282/rajd-rowerowy-do-turznic> [20.09.2020].
- Relacja z konkursu plastycznego o świętym Józefie*, <https://www.jozefatorun.pl/pl/wydarzenia/relacja-z-konkursu-plastycznego-o-swietym-jozefie> [16.09.2021].
- Rozynkowski, W., *Św. Józef patron kościołów i kaplic na terenie diecezji toruńskiej*, „Kaliskie Studia Teologiczne” 2007, s. 143-148.
- Sakowicz, E., *Święty Józef z ulicy św. Józefa*, „Niedziela” 34 (2021), s. 40-41.
- Statut Bractwa Świętego Józefa Diecezji Toruńskiej*, <https://www.paraframniszek.pl/www/wspolnoty/bractwoswJozefa/Statut.pdf> [17.09.2021].
- Statut Nieformalnych Grup Świętego Józefa /MGSJ/*, w: *Książeczka Modlitewnej Grupy Świętego Józefa*, Kraków 2001, s. 23-29.
- Ślusarz, A., *Historia kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Turznicach, dekanat grudziądzki w latach 1937 – 1994*, praca dyplomowa napisana w Kolegium Teologicznym w Toruniu pod kierunkiem ks. mgr St. Kardasza, Toruń 1995.
- Śmigiel, W., *Dekret o Roku Świętego Józefa w diecezji toruńskiej*, <https://diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4101/dekret-biskupa-torunskiego-na-rok-sw-jozefa> [03.09.2021].
- Śmigiel, W., *Dekret powołujący do istnienia Bractwo św. Józefa w diecezji toruńskiej (15.30.2018)*, <https://www.paraframniszek.pl/www/wspolnoty/bractwoswJozefa/Dekret1.jpg> [17.09.2021].
- Uroczystość ku czci św. Józefa w Grudziądzu*, <https://www.diecezja-torun.pl/Artykuly/View/4192/uroczystosc-ku-czci-sw-jozefa-w-grudziadzu> [17.09.2021].
- Wiśniewski, E., *Historia obszaru od wsi Kobylanka do osady Jałowa Buda*, „Biuletyn Koła Miłośników Dziejów Grudziądza” 1 (2007), s. 1-7.

- Wojdyło, A., *Niezawodny nauczyciel*, „Niedziela. Głos z Torunia” 14 (2021), 04.04.2021, s. 6.
- Wręczenie dyplomów konkursu o św. Józefie*, <https://www.jozefitorun.pl/pl/wydarzenia/wreczenie-dyplomow-konkursu-o-sw-jozefie> [16.09.2021].
- Wspólnota sióstr w Toruniu*, <https://www.jozefitorun.pl/pl/jozefitki/w-toruniu-jozefitki/wspolnota-siostr> [19.09.2021].
- Z naszych domów misyjnych*, „Królowa Apostołów” 5 (1930), s. 154-157.
- Z naszych domów misyjnych*, „Królowa Apostołów” 9 (1930), s. 283-286.
- Zakończenie procesu beatyfikacyjnego na etapie diecezjalnym Sługi Bożej Magdaleny Mortęskiej*, <http://e-lubawa.pl/aktualnosc/15978/zakonczenie-procesu-beatyfikacyjnego-na-etapie-diecezjalnym-slugi-bozej-magdaleny-morteskiej.html> [20.09.2021].